

František Dryje

Kresby sfér

Plumeria Rubra

Kateřina Piňosová vystavuje portréty. Tedy především podobizny rostlin. Takže tu máme takový výběrový Kateřinin atlas rostlin. Zároveň vystavuje portréty lidské, tedy Kateřinin antropologický atlas, a podobizny zvířat, tudíž atlas zoologický. A portréty krajin a jejich prvků – to jest atlas zeměpisný, dalo by se říct. Zároveň však autorka nazvala svou výstavu *Vnitřní deník*, což v nás vyvolává představu ruky zhmotňující a zaznamenávající rozličné duševní procesy, emoce, afekty, sny, představy, halucinace a jiná privatissima. Zdálo by se tedy přinejmenším na několik prvních pohledů, že tato ambice stojí vůči portrétům vnějším, takřikajíc objektivních objektů a dějů v opozici. Aby toho nebylo málo, kresby zde vystavené vznikaly postupně, a Kateřina je zařadila do volného cyklu, jež před časem nazvala *Vnitřní cestopis*. Tedy cosi jako proces

sebepoznání, prostoročasové projekce vlastního jedinečného nitra, jemuž se obvykle v učených společnostech říká subjekt. Anebo ještě sprostěji subjekt-objektová dialektika.

Takže jak to tedy je? O tom, že kresby Kateřiny Piňosové jsou veřejně tajnými mediálními zprávami, nehodlám polemizovat. Zároveň je zřejmé, že toto zdánlivě jednoduché, osobité zpravodajství o podivně antropomorfních, zoomorfních, florálních a vůbec přírodních světech, o světech záhadných bytostí a krajin-bytostí, nepředstavuje jen jeden výlučný způsob autorského uchopení skutečnosti, ale že stojíme před složitějším zjevem světů, jimž se říká sférické, či spíše před jejich magickým zjevováním.

Začněme tedy tím, co se jeví: kresebná faktura Kateřiny Piňosové se vyvíjela doslova organicky, od prvních zárodečných tvarů, úhořovitě, pulcovitě, šlahounovitě promísených skrumáží – jež kdysi autorčin dlouholetý spolupracovník Bruno Solařík pojmenoval jako až ornamentální „potvory, které dýchaly, jako kdybyste si všimli, že dýchá krajkový přehoz na vašem dekorativním stolku“¹. Dlužno zdůraznit, že toto předmětné, zprvu útržkovité a dnes již zcela suverénní výtvarné tvarosloví není výsledkem nějaké autorské volby, nýbrž je nutným, jedním možným výrazem čiré básnické intuice a senzibility. V tom smyslu lze Kateřinino úsilí klást do blízkosti projevů art brut – či spíše jejich východisek, avšak s tím podstatným rozdílem, že zjevná mediální vloha je tu od počátku kultivována – nikoli snad modifikována, ale orientována! – především širším mentálním a myšlenkovým obzorem, jenž od let slove surrealismus. Autorčin výtvarný rukopis se tedy neustaluje napodobením a překonáním vnějších vzorů, ale jako jedinečný živý tvor, který se z postupně diferencovaného a tvarovaného zárodku, přes roztřesené vratké mládě, jakoby přes noc vyvine v pyšného, pestře zbarveného exotického

1 B. Solařík: „Jsme všude kolem nás“, Analogon č. 36/III 2002, str. 101.

opeřeného jaguára, ať už s jednou, nebo třeba i několika hlavami.

No, možná, kdoví, řeknete si. Ale jaká že vlastně sdělení, jaká poselství a odkud... nám Piňosové kresby přinášejí? Piňosové kresby... A tu se přiznám, že jsem v pokušení vyslovit ten zvukomalebný přívlastek s malým p, tedy *piňosové kresby* nikoli jako přívlastňovací, ale jako kvalitativní určení, či přímo technický termín, jako kdybyste řekli třeba *stužkonosky modré*.

Nechodme okolo horkých pramenů a zeptejme se přímo autorky. Takto komentuje zrození a rozvoj dvou svých kreseb pojmenovaných *Colorin (Erythrina)* a *Minotaurice*:

Colorin (Erythrina)

„Červené perly rozházené po zemi. Kmeny hladké k zbláznění. Ale také ty druhé s trny. Hadí stromy jim říkám. Jsou měděné, zelené i tmavě šedé. Znáám je ze své minulosti. Volají mě. Posbírám ty uhrančivé červené fazole a jen co je donesu domů, už mě vedou k Ariadně. Klubko červené příze. To snad ani není pravda, takový skok.

Textura kůry zelenokmenné Erythrinny má v sobě rýhy, které jsou jako průhledné žíly. Ztrácím se v krajině po spánku a po smrti.

Nově se probouzím kdesi hluboko za labyrintem, kde je naprosté ticho. Teprve potom si všimnu krásných sametových tmavě

modrých mūr, které se v domě objevují jedenkrát do roka. Z jejich sametu je mi až do pláče. Jedna z těch krásek mě vede zpátky na začátek příběhu. Minotauřice, spoutaná červenými sametovými stuhami. Minotauřice, která dokonale zná ticho za labyrintem.“

Minotauřice

Není snad toto vyznání už samo o sobě jedna báseň? Hledejme tedy v Piňosové kresbách-bytostech-krajinách příznaky, či možná bezděčné šepoty a přímé výkřiky sématických polí a rovin, jež autorka osévá a sklízí v celém svém díle, když obsazuje své výjevy symbiózami různorodých motivů každodenních, mýtických, snových, pohádkových, či třeba legendárních a šamanských, a vlastně všemožných. Portrét stromu či jakékoli rostliny nese právě tak zvířecí jako lidské rysy, anebo naopak, promluví ze sna, propojí se s mýtickým archetypem, vytvoří archetyp nový, rozesmutní se a rozesměje v jednom zázračném okamžiku. Tedy nejen přírodní, leč zároveň lidský svět je všudypřítomný ve zosobňujících metaforách a metamorfózách emocí, jimiž jsou ony tradičně-netradiční výjevy z fantastické antro-po-biologie organizovány.

A tak v prolínajících se vrstvách svých skrytých světů nám kreslířka jakoby pod Majiným závojem poodhaluje semeno mýtu osobního i nadosobního, nového i

tradičního. Já je vidím klíčit například v oné až k pláči nešťastné, zakleté *Minotaurici*, beznadějně lapené v labyrintu pavoučí sítě svého, cizího, našeho osudu. A když není po ruce semeno, tak určitě hnojivo mýtu (jde přece o putrefakci, jak jinak), které Kateřina bezděčně, polovědomě i vědomě vkládá do kulturní prsti své tvorby, aniž by ovšem přestávala obdivně žasnout nad tvary, podobami, významy a ději, které se jí samy doslova rodí, vzcházejí a rostou pod rukama.

A tu se konečně dostáváme k příběhovosti, k vyprávěcím funkcím kresby. A opět nás nejprve zaujme, že ony bytosti a jejich utkvělá aktivita se zdánlivě vyznačují jakousi laskavou a zároveň jakoby uhranutou i uhrančivou hravostí, a to i tehdy, dostanou-li se do zřejmého konfliktu či problému. Zde ovšem zdání mocně klame. Půvabná stylizace senzitivních barev a tvarů, někdy téměř ornamentálních, Kateřinu vskutku nevede k nějaké idyle či v horším případě k apriorní a jednostrunné výtvarné expresivitě, třeba légerovské. Divák se může z různých symbolických náznaků či tradičních prvků inspirovat, jakým že vnitřním životem a jedinečným „dějem“ jsou ona velkooká (či volooká, jak mi přítomní mýtografové dosvědčí) stvoření nabíjena a aktivizována: kupříkladu téměř vždy je můžeme číst klíčem čtyř základních živlů – ohně, vody, vzduchu a země – generacemi a událostmi živlových mýtů a jejich zosobnění v elementálních bytostech – najádách, salamandrách, sylfidách, či třeba dryádách. (Ty jsou mi už dle jména zvlášť blízké.) Ale sféry se vrství a prolínají – ty nejosobnější, touhyplné, úzkostné i slastné jsou *zároveň* nadosobní, intersubjektivní, archetypální... a tedy – dovolte mi to slovo – *mytogenní*.

Letím ve vodě

O Kateřininych sférických světech ukrytých v jejích kresbách, by se dalo mluvit ještě dlouho: o jejich obsedantní a zároveň vizionářské podstatě, o automatismu vize, který je jejich energetickým zdrojem i božským hybatelem, či o roli a postupném vyjevování jejich jmen, o tvárných příbuzenstvích s pravěkými skalními kresbami či egyptskými zobrazovacími kánony, o indiánských totemech a maskách, o Josefu Ladovi či Paulu Kleeovi nebo – například – o surrealistickém malíři Victoru Braunerovi. A tak dále. Zmíním jen jeden nepřehlédnutelný rys, který mi uvízl v hlavě:

Významná část obyvatel Kateřininych živoucích krajín se „v současnosti zjevuje v mnoha podobách, nejvíce jako demonstrace nádherných a děsivých samic a žen (Sirény, Koňo-lvo-ženy apod.)“². Zde sice cítuji z vlastní Kateřininy charakteristiky její aktualizace jednoho konkrétního mytologického tématu, ale řekl bych, že tato slova lze vztáhnout na celou řadu jejích dalších kreseb. Jiné prokleté části tvoří starostlivé a něžné, stejně jako rozmarné i chlípně nebezpečné, ohrožené i sebeohrožující ženy-dívky-bytosti ocitající se zpravidla v nejpodivnějších souvislostech a sestavách. Nikoli nevýznamný intimní moment představují autorčiny občasné sebetrýznivé i sebeironické a hravé autoportréty (*Letím ve vodě*). Ať tak či tak, ony sférické světy Kateřiny

² K. Piňosová: Mantichora je..., katalog společné výstavy *Mantichora* K. Piňosové, P. Martince, L. Hruškové, J. Kohouta a A. Lasse, Rabasova galerie, Rakovník 2008, str. 8.

Piňosové jsou až na výjimky světy ženskými: mohou připomínat stejně tak dryjáčnický felliniovská města žen, jako archaické krajiny obývané mýtickými Amazonkami, Velkými Matkami i Velkými Dcerami, anebo jen letnou impresi z horkého mexického odpoledne, jindy třeba tajnosnubně sapfické ostrovy plovoucí v přírodním bezčasní. Ano tyto „nádherné a děsivé samice“, v různých biologických podobách, modifikacích a rolích tvoří výrazné dominanty oněch reálně živých, a zároveň k *symbolizaci všeho* rozevřených sfér. Nehodlám tu dále nekompetentně spekulovat o příčinách vskutku sporadické přítomnosti, či přímém vytěsnění přirozených mužských elementů (a elementálů!), o jejich metamorfózách a významných latencích. Uvažte a vyberte sami. I k tomu vám dopomáhej třeba název jedné velice sugestivní, zde však nevystavené Kateřininy kresby z roku 2004: *Cosi to je, ale nikdo neví kdo*. Řekl bych, že v tomto hravě příznačném vychýlení z vazby lze i po mém úmorném úvodu dobře chápat kouzelné a zároveň kouzelnické události, o nichž vám Kateřina promlouvá a které se odehrávají na dosah ruky, ba přímo před vaším nevidomým nosem.

Cosi to je, ale nikdo neví kdo

Ale ještě dovětek: v románu Jaroslava Haška *Osudy dobrého vojáka Švejka za*

světové války se mluví o jakémisi mysliteli, který zastával názor, že v naší viditelné Zeměkouli je skryta ještě druhá, mnohem větší než ta první. Vždy jsem to považoval jen za mimořádně zdařilý projev absurdní perzifláže nejrozumnějších mašiblovských kosmogonií, třeba známé teorie Hörbigerovy. Až nyní, po mnoha letech, když jsem konečně zevrubněji prohlédl a prožil zde přítomné piňosové kresby – tyto *nádhery*, můžu-li bez jejího vědomí použít slovník autorky samé –, pochopil jsem v náhlém osvětlení, že právě pomocí zmíněného Haškova zdánlivě absurdního obrazu lze přiléhavě popsat onu nejreálnější ze všech realit, bájnou ur-realitu anebo také sur-realitu, o níž jsme toho tolik, ach tolik slyšeli. A právě zde a nyní nám naše nádherná... Kateřina Piňosová, ona výsostná kreslící básnířka, přináší zprávu, že i naše království může být, či dokonce už je... právě z tohoto světa.

**Předneseno na vernisáži výstavy kreseb Kateřiny Piňosové *Vnitřní deník*,
Galerie Emila Juliše, Černčice u Loun, 17. září 2011**

Erica (Vřes)